

Aan: Stuurgroep DFA
Van: John Haitsma
Telefoon: 06 21 15 36 51
CC: Regiegroep DFA
Datum: 05-03-2024

Onderwerp: Position paper De Friese Aanpak

Aanleiding

Begin 2023 is de programmasturing van De Friese Aanpak gewijzigd. Programmaregisseur Jeroen Stegeman is gestopt en heeft het stokje overgedragen aan John Haitsma. Die is nu met een team gestart aan de volgende fase van DFA. Van de Stuurgroep hebben ze een tweeledige opdracht:

1. Onderzoek wat er gerelateerd aan de implementatie van de omgevingswet nog moet gebeuren en maak daar een programma op.
2. Analyseer de huidige positionering van DFA en geef een advies over de doorontwikkeling.

Voor de jaren 2023 en 2024 is in 2022 een programmaplan geschreven. Deze is de basis geweest voor de samenwerking voor die jaren. Deze position paper is een addendum op dat programmaplan. Hiermee geeft DFA iets specifiekere duiding aan de richting van de activiteiten in 2023 en 2024. We kijken even kort terug, bespreken de stand van zaken en schetsen daarna onze visie op doorontwikkeling, oftewel 'De Friese Aanpak 2.0'.

Terugkijken

De Friese Aanpak is in 2017 opgericht als samenwerkingsverband van alle Friese overheden: de Provincie Fryslân, de 18 Friese gemeenten en Wetterskip Fryslân. DFA is opgericht met als doel samenwerking tussen Friese overheden te faciliteren en stimuleren. Samenwerking op het gebied van complexe maatschappelijke opgaven, waarbij iedere Friese Overheid een rol en doelen heeft, waarbij het loont om de handen ineen te slaan.

Het eerste onderwerp dat De Friese Aanpak heeft opgepakt, is de realisatie van de omgevingsvisies. Alle Friese overheden moesten een omgevingsvisie maken en vervolgens zijn hiervoor met de door de Friese Aanpak georganiseerde omgevingslabs de nodige inhoudelijke brokstukken verzameld.

In 2019 is De Friese Aanpak zich gaan richten op de implementatie van de omgevingswet. Aangezien dit voor DFA organisatorisch meer tijd en geld vroeg, is toen besloten het samenwerkingsverband te professionaliseren. Er is een stuurgroep en een regiegroep opgezet en via een abonnement structuur draagt iedere Friese Overheid op basis van het aantal inwoners naar rato bij aan de samenwerking.

Eind 2022 heeft de toenmalige programmanager Jeroen Stegeman aangegeven te stoppen en is gezocht naar zijn opvolging. Begin 2023 is die positie ingevuld door John Haitsma als programmaregisseur, Janneke de Haan als adviseur en later Bas Kooistra als projectleider en Hielde van Duuren als ondersteuner.

Terug naar kern: Wat is de Friese Aanpak?

Hieronder even kort de missie, visie en doelstellingen van de Friese Aanpak uitgelegd en onze ideeën voor de toekomst en de doorontwikkeling van DFA.

Missie

De Friese Aanpak is opgericht om de samenwerking tussen Friese overheden te stimuleren en faciliteren.

Visie

Samenwerking tussen overheden is vandaag de dag van groot belang, gezien de diverse complexe maatschappelijke uitdagingen waarmee we als overheden worden geconfronteerd. Denk aan de klimaatdoelen, de energietransitie en de inrichting van het landelijk gebied. Overheden krijgen steeds meer gedeelde verantwoordelijkheden. Samenwerken loont doordat er o.a. kennis kan worden uitgewisseld en schaalvoordelen kunnen worden benut. Samenwerken zien we daarbij als middel.

Doelstellingen

De Friese Aanpak heeft als doel om op diverse onderwerpen het functioneren van en tussen Friese overheden te verbeteren. Deze onderwerpen kunnen variëren, afhankelijk van de politieke prioriteiten en belangen van de betrokken partners. In de basis gaat het om het aanpakken van uitdagingen die alle, of een groot deel van de, samenwerkende partijen hebben. Denk hierbij aan de RES, de omgevingswet, het FPLG en de NOVEX/POVI.

De toekomst: 3 methoden van samenwerken

Wij zien De Friese Aanpak als een soort adviesbureau waar overheden met hun vraag over samenwerking terecht kunnen. Doordat DFA inmiddels een groot en provinciewijd netwerk heeft, kan het snel in kaart brengen wie er bezig is met deze vraag, of samenwerken relevant is en hoe dat dan het beste kan. Er volgt dan een *vooranalyse* waarbij de Friese Aanpak haar voelsprietten uitzet en de vraag stelt binnen het DFA netwerk.

De vraag wordt hierbij aan een **aantal toetsingscriteria** getoetst:

- Speelt de vraag bij meerdere overheden?
- Is het onderwerp urgent?
- Is er een gemeenschappelijk doel?
- Lijkt samenwerken efficiënter dan ieder voor zich?

Voorbeeld: Gemeente Smallingerland wil een voedselbos planten. Zijn er meer gemeenten die dit willen?

Na deze fase wordt een voorstel gedaan voor samenwerking. Dit kan op verschillende manieren:

Methode 1: Kennisdelen

De Friese Aanpak organiseert kennissessie, lab's, symposia, etc. met het doel om kennis te delen over het specifieke onderwerp. De Friese overheden worden hiervoor uitgenodigd en kunnen de kennis naar behoefte meenemen naar hun organisatie. Dit is de werkwijze waarmee is samengewerkt aan de omgevingswet.

Voorbeeld: De Friese Aanpak organiseert een symposium 'voedselbossen', vliegt voedselbosexperts is en nodigt collega's van andere Nederlandse gemeenten uit die zelf een voedselbos hebben geplant, om hier te vertellen. Ook gemeente Harlingen, Dantumadiel en de Waadhoeke willen een voedselbos en zijn blij met deze nieuwe kennis.

Methode 2: Samen optrekken maar zelf uitvoeren

De Friese Aanpak heeft in de vooranalyse of tijdens methode 1 ontdekt dat er behoefte is om intensiever op te trekken en samen tot de visievorming te komen. Dit is met de omgevingsvisies gebeurd.

Voorbeeld: Er gaan geruchten dat het Rijk wil dat elke Nederlandse gemeente in 2026 een voedselbos heeft. Sommige gemeenten voelen de bui al hangen en gaan direct aan de slag. Zij slaan de handen ineen en komen samen tot een visie; wat is nu precies een voedselbos en waar moet het aan voldoen? Vervolgens vertaalt elke gemeente deze visie tot een eigen uitvoeringsplan en gaat aan de slag.

Methode 3: Samen optrekken en samen uitvoeren

De Friese Aanpak heeft in de vooranalyse of tijdens methode 1 ontdekt dat alle (of bijna alle) Friese gemeenten voor eenzelfde uitdaging staan en adviseert dat er één uitvoeringsprogramma moet komen. Per onderwerp moet afgewogen worden welke vorm van governance passend is.

Voorbeeld: De geruchten bleken waar te zijn; het Rijk stelt dat er in iedere Friese gemeente een voedselbos moet komen. En niet, zoals het gerucht ging op 1 januari 2026, maar al op 1 januari 2025! Het Rijk stelt hiervoor financiële middelen beschikbaar, mits overheden samenwerken. Vanwege de urgentie en het snel moeten handelen, loont het om samen de handen ineen te slaan en één uitvoeringsplan te maken.

Governance

De Friese Aanpak werkt standaard met een Stuurgroep, een regiegroep en een programmteam.

Rol Stuurgroep

De Stuurgroep bepaald in grote lijnen wat de koers is van de Friese Aanpak. Zij geven namens hun achterban sturing aan de gezamenlijke bestuurlijke opgaven, kunnen nieuwe onderwerpen agenderen en voorkomen overlap hierin.

Voor de bredere bestuurlijke afstemming maakt DFA in hoofdzaak gebruik van de bestaande structuren, zoals de VFG commissies, de kring van gemeentesecretarissen en haar eigen netwerk. Afhankelijk van het onderwerp en haar dynamiek wordt gewerkt met klankbordgroepen of werkgroepen.

De Stuurgroep bestaat uit een representatieve afspiegeling van bestuurlijk Fryslân met hierin vertegenwoordiging van de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân (indien participierend), de grote en kleine gemeenten en de FUMO. Ook de programmaregisseur en een gemeentesecretaris uit de regiegroep nemen deel.

De Stuurgroep komt twee keer per jaar (in het voor- en najaar) fysiek bijeen. In het voorjaar wordt de verantwoording afgelegd van het vorige jaar (financieel en inhoudelijk) en wordt het plan voor het huidige jaar definitief vastgesteld. In het najaar wordt een concept begroting en jaarplan voorgelegd voor het volgende jaar. De programmaregisseur beheert het budget en handelt binnen de kaders van het jaarplan en de begroting. De Stuurgroep is eindverantwoordelijk.

Regiegroep

De Regiegroep bestaat uit de programmaregisseur en drie afvaardiging van de Kring van gemeentesecretarissen. De regiegroep ziet toe op de uitvoerbaarheid van de projecten, de benodigde personele capaciteit en andere bedrijfsvoering gerichte zaken. Afstemming vindt primair plaats via de Kring van gemeentesecretarissen, waarin alle deelnemende overheden zijn vertegenwoordigd. Ook de GR'en zijn daarin aangehaakt.

Afhankelijk van de onderwerpen en de bedrijfsmatige consequenties van de aanpak, wordt de regiegroep betrokken. In ieder geval twee keer per jaar, voorafgaand aan de bijeenkomst van de Stuurgroep en zo nodig vaker.

Governance bij methode 3

Als de samenwerking intensiever wordt en de aanpak heeft personele en/of financiële consequenties, moet expliciet een uitspraak worden gedaan over de governance die daarbij hoort. In principe zijn de stuurgroep en de regiegroep van DFA verantwoordelijk voor de samenwerking en de inzet die wordt gepleegd voor de abonnementsmiddelen die de samenwerkende organisaties inbrengen. Ze zijn niet per definitie verantwoordelijk voor het succes van de aanpak. Als dat wel het geval is moet dit expliciet worden uitgesproken door een commissie van de VFG en of de kring van gemeentesecretarissen.

Programmteam

Het programmteam bestaat uit de programmaregisseur, programma adviseur, een projectleider, een communicatiemedewerker en een ondersteuner. Het programmteam werkt in opdracht van de gezamenlijke partijen en dient het gezamenlijke doel. De programmaregisseur heeft de dagelijkse leiding over het programma, beheert de financiën, houdt de regie op de gezamenlijke projecten en heeft mandaat voor besluiten en wijzigingen in het belang van de uitvoering van het programma en binnen de kaders van de afgesproken plannen. De programma adviseur helpt bij het richting geven van de gekozen aanpak. De projectleider pakt binnen de onderwerpen de concrete uitwerking van producten op zich. Dit zal per onderwerp variëren. De communicatiemedewerker verzorgt alle communicatiekanalen.

Ambassadeurs

Een taak die alle drie de groepen heeft is het optreden als ambassadeur voor De Friese Aanpak en kijken in de eigen omgeving naar mogelijkheden van samenwerken. Op deze manier denken we op alle niveaus van de organisaties mee in het proces van samenwerking tussen Friese Overheden.

Communicatie

De Friese Aanpak communiceert via diverse kanalen om haar boodschap zo breed mogelijk te verspreiden. De belangrijkste doelgroep zijn de collega's die werken voor de Friese overheden. Daarnaast moeten bestuurders regulier worden geïnformeerd en kunnen we burgers af en toe laten zien op welke (mooie) manieren we als overheden samenwerken.

Onze communicatiekanalen zijn:

- **De website:** de website wordt ingericht als een online platform met duidelijke informatie over wie we zijn en wat we te bieden hebben. Dit doen we door onszelf en ons werk voor te stellen in video's, blogs, columns en podcasts. We kiezen hierin bewust voor nieuwe mediatechnieken, omdat wij denken dat we hiermee onze boodschap het helderst kunnen verspreiden. We zijn aan het onderzoeken of er een 'beschermde omgeving' op de website kan worden geplaatst, waar enkel overheden op kunnen inloggen. Hier kan op thema niet-openbare informatie gedeeld worden.
- **De Friese Aanpak Alert:** oftewel, een nieuwsbrief in een modern jasje. Deze wordt via e-mail verstuurd naar abonnees zodra er nieuws is. Het stelt ons in staat om regelmatig contact te onderhouden, loyaliteit op te bouwen en mensen op de hoogte te houden van belangrijke DFA ontwikkelingen. In de basis is de nieuwsbrief voor het bekend maken van nieuws dat op de website staat.
- **Intranet sites:** via de intranet sites van iedere organisatie afzonderlijk willen we relevante informatie laten zetten over De Friese Aanpak. Content daarvan wordt aangeleverd

Financiën

De begroting voor 2024 ziet er als volgt uit (conform programmaplan 2023-2024):

INKOMSTEN	2024	2023
Gemeenten	€ 270.000	€ 135.000
Provincie Fryslan:	€ 65.000	€ 35.000
Overheveling 2022:	€ -	€ 170.000
Inkomsten totaal:	€ 335.000	€ 340.000
KOSTEN		
Vaste kosten:		
Personele inzet:	€ 175.000	€ 153.252
Communicatie:	€ 30.000	€ 25.000
Variabele kosten:		
Advies:	€ 20.000	€ 20.000
Facilitair:	€ 10.000	€ -
Kosten totaal:	€ 235.000	€ 198.252
Flexibel krediet:	€ 100.000	€ 141.748

Met de wijziging van programmasturing is tevens de administratieve afhandeling aangepast. Dit was belegd bij de gemeente Heerenveen en is overgenomen door de gemeente Noardeast Fryslan.

Het jaar 2024

Het jaar 2024 staat voor DFA voor het grootste deel in het teken van de samenwerking in de implementatie van de Omgevingswet. Hierin hebben we een vast ritme van bijeenkomst voor KCC, VTH en RO. Op basis van die bijeenkomsten worden op diverse inhoud aanvullende bijeenkomsten georganiseerd. Daarnaast gaat DFA door met het uitwerken (komen tot proof of concept) van enkele additionele onderwerpen in het omgevingswetdossier, zoals capaciteit, ambtelijke helpdesk (artificial Intelligence), opleidingen en participatie (serious gaming). Op basis van de uitkomsten wordt bepaald of een instrument levensvatbaar en duurzaam inzetbaar is en hoe dat dan te organiseren en te financieren.

Evaluatie

In 2024 zal een evaluatie plaatsvinden. Op basis daarvan worden beslissingen genomen en invulling gegeven aan 2025 en verder.

Conclusie

Vanaf 2023 hebben we een frisse doorstart gemaakt met De Friese Aanpak. De urgentie van samenwerking is duidelijk; complexe maatschappelijke opgaven die op overheden afkomen maken het noodzakelijk. De Friese Aanpak kan de samenwerking op een slimme manier faciliteren, onafhankelijk en met andere energie. Belangrijk hiervoor is dat de

zichtbaarheid van de Friese Aanpak wordt vergroot en dat elke programmamanager die moet samenwerken met meerdere overheden DFA makkelijk weet te vinden. Op deze manier wordt de kennis over samenwerken binnen Fryslân vergroot en kunnen we de efficiëntie en effectiviteit van samenwerken binnen Fryslân vergroten.